

En läcka i taget – vem ser helheten? 2024

FAKTA
VA-BRANSCHEN
I SAMVERKAN

Sammanfattning

Under 2024 rapporterade svensk media om minst 361 olika vattenläckor på ledningar som de kommunala VA-organisationerna ansvarar för. Det totala antalet läckor är fler, men det är inte alla läckor som blir uppmärksammade i media. De läckor som uppmärksammas av media är främst de läckor som påverkar allmänheten och offentliga samt privata verksamheter mest.

De kommuner som sticker ut med flest medierapporterade läckor är Skellefteå (19), Örnsköldsvik (11) och Jönköping (10). Även 2022 och 2023 låg Skellefteå och Jönköping på pallplats bland kommunerna. Bland regionerna har Västra Götaland med stor marginal flest rapporterade läckor, 59 stycken, vilket det även hade 2022 och 2023. De är dock någorlunda jämnt fördelade bland regionens kommuner, men med viss tyngdpunkt i Stenungsund (7).

Läckor i VA-näten innebär inte bara att färskvatten eller avloppsvatten hamnar på fel ställen, utan kan också innebära stora konsekvenser för VA-systemets brukare: privatpersoner, företag, vårdinrättningar och andra aktörer som är beroende av att vatten- och avloppshantering fungerar som den ska.

Ibland blir det särskilt dramatiskt. Så nyligen som i slutet av mars i år drabbades centrala Jönköping av en stor vattenläcka som både ledde till omfattande vattenskador på fastigheter i närheten och att tusentals hushåll blev utan vatten i sina bostäder.¹ Hålet i gatan blev cirka tio meter brett² och det tog två veckor att återställa gatan efter att läckan hade lagats.³

I mars 2023 besökte ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin (M), och landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) Nyköping med anledning av den stora läckan i Nyköping och Oxelösund i början av juni 2022⁴. Därefter har Kullgren och Bohlin tillsammans med företrädare för Liberalerna och Sverigedemokraterna i en debattartikel deklarerat att vattenförsörjningen i kris varit underprioriterad och att den statliga satsningen på livsmedelsberedskap och nödvattenhantering ska förstärkas⁵.

Att regeringen uppmärksammar vikten av kontinuerlig tillgång till dricksvatten är bra, men för att säkra vattenförsörjningen och en hållbar avloppshantering i freds-, kris- och krigstid behövs en nivåhöjning av ambitionerna på både kommunal och statlig nivå. Detta har även Riksrevisionen och VA-beredskapsutredningen pekat på i sina rapporter.^{6,7}

Vår uppfattning är att vattenförsörjningen och avloppshantering blir både mer tillförlitlig och i längden billigare om VA-systemen underhålls i tid i stället för att lagas efter hand som läckor och andra driftsstörningar inträffar. Vi vill med denna rapport som utgångspunkt uppmana offentliga aktörer, som kommuner, riksdag, departement

¹ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/stor-vattenlacka-i-centrala-jonkoping-cz9xys>

² <https://via.tt.se/pressmeddelande/3840799/vattenlacka-pa-sodra-strandgatan-arbete-pagar-med-att-laga-vattenledningen?publisherId=3236017&lang=sv>

³ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/vattenkaoset-over-sodra-strandgatan-i-jonkoping-oppnar-efter-lackan>

⁴ <https://www.cirkulation.se/artiklar-och-notiser/va-chef-informerade-ministrarna/>

⁵ <https://www.expressen.se/debatt/vattenforsorjningen-i-kris-har-forsummats/>

⁶ <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/tillgangen-till-kommunalt-vatten-och-avlopp---statens-insatser-for-allmanna-vattentjanster.html>

⁷ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2024/12/sou-202482/>

och myndigheter, att uppvärdera VA-frågan så vi kan undvika att hamna i en situation där vatten- och avloppshantering inte längre går att lita på.

Den här rapporten har tagits fram i samarbete med NPG Sverige.⁸

Om VA-Fakta

VA-Fakta är ett branschinitiativ som verkar för ökad kunskap om de stora renoveringsbehov som Sveriges vatten- och avlopssystem (VA) står inför. Vi föreslår lösningar som säkrar rätten till rent vatten och fungerande avlopp till ett rimligt pris i hela Sverige.

Bakgrunden är att det varje vecka sker en större incident någonstans i Sverige. Det kan vara en vattenläcka som måste repareras. Det kan också vara en riktigt allvarlig olycka där förorenat vatten kommer ut i dricksvattnet. Människor blir sjuka och dricksvattnet stängs av under långa perioder.

Reparation av vattenläcka pågår. Bildkälla: VA-Fakta

Många VA-system i Sverige har omkring hundra år på nacken. Att renovera VA-systemen blir dyrare ju längre man skjuter på det. Det här gör vatten och avlopp till en politisk fråga då det påverkar miljontals hushåll, med sjunkande kvalitet och stigande VA-taxor på allt fler orter. VA-Fakta har en handlingsplan för att ge politiker och myndigheter förslag på hur detta kan lösas på ett bra sätt:

- **Rusta upp VA-näten nu – med rätt ekonomiska förutsättningar**
Brist på investeringar skapar en underhållsskuld som leder till opålitliga VA-system med läckor, förorenat vatten och sinande kranar som följd. Behoven och kostnaderna skiljer sig åt i olika delar av Sverige och VA-aktörerna behöver få bättre förutsättningar för att kunna hantera och förebygga framtidens VA-utmaningar.
- **Tydligare ansvar och beslutsförmåga för vattenfrågor**
Ansvaret är i dag splittrat på över 20 myndigheter samt länsstyrelserna och kommunerna. Det behövs ett tydligare helhetsansvar och beslutsförmåga, med kontroll på livslängden på VA-näten samt vilka investeringsbehov som finns.

Bakom VA-Fakta står branschorganisationerna Svenska Rörgrossistföreningen och VVS-Fabrikanterna. Tillsammans representerar vi ett stort antal företag som har djup insyn i hur det står till med VA-systemen i Sverige.

VA-Fakta tar återkommande fram rapporter som på olika sätt belyser situationen i VA-Sverige. Bland tidigare rapporter kan nämnas *Samhällsekonomiska värden av investeringar i avloppsreningsverk* (2023)⁹ och *Samhällsekonomiska kostnader och nyttor vid skyfall* (2024)¹⁰.

⁸ <https://npgnordic.com/sverige/>

⁹ <https://www.vafakta.se/rapporter/rapport-samhallsekonomiska-varden-av-investeringar-i-avloppsreningsverk--2023>

¹⁰ <https://www.vafakta.se/rapporter/rapport-samhallsekonomiska-kostnader-och-nyttor-vid-skyfall--2024>

Inledning

”När det gäller VA-systemet skulle reinvesteringarna behöva öka från tre till fem miljarder kronor om året endast för att upprätthålla dagens nivå – och om förnyelsen av systemen ska hålla jämn takt med förslitningen krävs det nästan en dubbelt så hög reinvesteringsnivå.” Citatet är hämtat från rapporten ”Prioriteringar och vägval när Sverige behöver renoveras” från konsultfirman WSP¹¹.

Renoveringsbehoven för elnätet, järnvägarna, bilvägarna samt vatten- och avloppssystemen är enorma och VA-systemet sticker ut på ett negativt sätt. De kommunala VA-organisationernas branschorganisation Svenskt Vatten presenterade liknande slutsatser i sin ”Investeringsrapport 2023” där det samlade behovet – reinvesteringar plus nyinvesteringar – bedöms vara 31 miljarder kronor om året fram till 2040¹².

De kommunala VA-näten i Sverige är av varierande ålder, kvalitet och storlek. I nuvarande takt byts de svenska VA-ledningarna i snitt ut var 260:e år, men den tekniska livslängden uppgår till cirka 100 år. Underhållet skjuts med andra ord på framtiden. Om landets kommuner fortsätter att underinvestera i VA-systemen kommer det bli betydligt dyrare i framtiden att säkerställa tillförlitlig vattenförsörjning och avloppshantering.

Stor ökning av vattenläckor i Örebro län – hinner inte med

PUBLICERAD 19 JANUARI 2024

Den långa och kalla vintern sätter tydliga spår i vattenledningsnätet på många håll. För samhällsbyggnadsförvaltningen i norra länsdelen är det hektiskt. Varje läcka tar tid att laga och jobb ställs i kö.

Skärmdump från SVT Nyheter 19 januari 2024.

Förutom att vi skapar en gigantisk underhållsskuld som växer exponentiellt så får vi ett opålitligt VA-system med läckor, förorenat vatten och sinande kranar som följd. I dag finns inte rätt förutsättningar för kommunerna att lösa finansieringen. Samtidigt är kommunerna ensamt ansvariga för upprustning och förnyelse av sina VA-nät. Långt ifrån alla klarar den kostnaden.

En stor del av problemet är att kommuner inte får fondera pengar längre än tre år. Men investeringsbehoven i VA-näten är större och mer långsiktiga än vad som kan planeras på tre års sikt. Vi menar att lagstiftarna måste sträcka ut den perioden betydligt så att kommunerna kan öka underhållet och långsiktigt bygga bort problemen. Liknande slutsatser har den nyligen överlämnade VA-beredskapsutredningen kommit fram till.¹³

De allra flesta kommuner har inte någon förnyelseplan för ledningsnätet, trots att reinvesteringsbehoven för ledningsnäten nationellt ligger på omkring sju miljarder kronor per år. Branschorganisationen Svenskt Vatten konstaterade i slutet av april 2023 att det bara är var fjärde kommun som har en plan för förnyelsen av sina ledningsnät¹⁴. Denna och andra brister i statens och kommunernas hantering och planering pekade också Riksrevisionen på i sin rapport av statens insatser för allmänna vattentjänster tidigare i år.¹⁵

¹¹ <https://www.wsp.com/sv-se/insikter/prioriteringar-och-vagval-nar-sverige-behover-renoveras>

¹² https://vattenbokhandeln.svensktvatten.se/wp-content/uploads/2023/05/SvensktVatten-Investeringsrapport_2023.pdf

¹³ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2024/12/sou-202482/>

¹⁴ https://vattenbokhandeln.svensktvatten.se/wp-content/uploads/2023/04/SvensktVatten_Hallbarhetsindex_2022.pdf, s. 12.

¹⁵ <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/tillgangen-till-kommunalt-vatten-och-avlopp---statens-insatser-for-allmanna-vattentjanster.html>

Trots att vattenläckor orsakar stora kostnader och störningar i invånarnas liv, för samhällsviktig verksamhet och för näringslivet, så saknas en övergripande bild av vidden av problemet, och väldigt lite görs för att förebygga läckorna. Gamla rör lagas i stället först när de går sönder, trots att det innebär plötsliga och störande hinder för vattenbrukarnas möjligheter att leva som vanligt. Det är dags att sluta lappa och laga. Sverige behöver ett VA-lyft.

Metod

Rapporten har sammanställts med i huvudsak kvantitativa metoder med ett antal kvalitativa fördjupningar. Utifrån nyhetsflödet under perioden 1 januari–31 december 2024 har artiklar och inslag som nämner olika vattenläckor filtrerats ut. Därefter har dubletter och multipla artiklar om samma incident rensats bort. Dessutom har artiklar och inslag som enbart berör enskilda fastigheter eller hushåll, och därför inte ligger under de kommunala VA-organisationernas ansvar, tagits bort.

Kvar återstod 361 olika läckor som minst en tidning, etermedium eller nyhetssajt rapporterat om. Resultatet har sedan gått igenom och relevanta träffar har kategoriserats utifrån kommun och region. I de fall uppgifter har funnits om antal drabbade hushåll eller verksamheter har dessa tagits med. I vissa fall finns också orsakerna till läckorna angivna i artiklarna och då har dessa också registrerats.

Metoden är vald utifrån premissen att de läckor som uppmärksammas av media också är de läckor som påverkar allmänheten och offentliga samt privata verksamheter mest. I rapporten har inte hänsyn tagits till folkmängd eller antalet meter vattenledning och det är sannolikt att resultatet skulle påverkas av en sådan bearbetning.

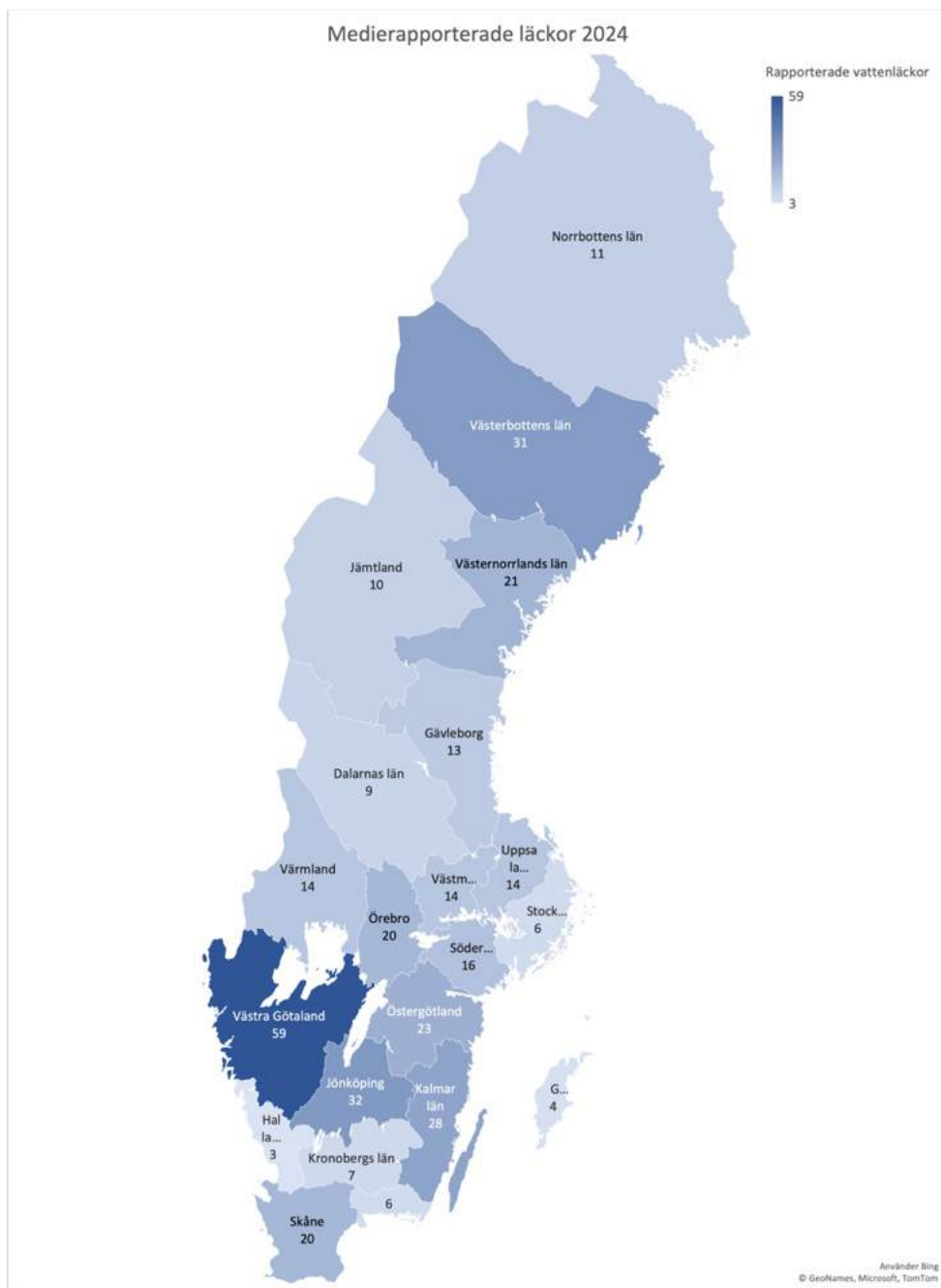
Resultat

De kommuner som sticker ut med flest medierapporterade läckor är Skellefteå (19), Örnsköldsvik (11) och Jönköping (10). Bland regionerna har Västra Götaland flest rapporterade läckor, 59 stycken. Därefter kommer Jönköpings län med 32 läckor och Västerbotten med 31 läckor.

De 59 läckorna i Västra Götaland fördelades över 26 olika kommuner. Ingen kommun i Västra Götaland hade fler rapporterade läckor än Stenungsund (7), medan Jönköping (10), Värnamo (7), Tranås (4) och Gnosjö (4) stod för 25 av 32 läckor i Jönköpings län.

När de rapporterade läckorna jämförs med befolkningsmängden i respektive län är det Kalmar län som sticker ut med 11,4 rapporterade läckor per hundra tusen invånare. Därefter följer Västerbotten (11,0) och Jönköpings län (8,65).¹⁶

¹⁶ Baserat på befolkningsmängden i respektive län 31/12 2024. Från SCB: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helsarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2024-och-befolkningsforandringar-2024/>

Vikten av rätt arbetsmetoder och utbildning

Det är ett omfattande arbete att ta reda på orsaken till enskilda läckor och hur de hade kunnat undvikas. Statistik om orsaker är bristfällig också på aggregerad nivå, men förutom kunskap kring exempelvis ålder på komponenter i rörnäten och deras förväntade livslängd, och kunskap om hur plötsliga temperaturförändringar och markrörelser i samband med tjällossning, är kunskapsnivån hos utförarna och metoderna som används vid rörläggning en viktig faktor.

Plaströrsystem av polyeten är vanligt förekommande i det svenska VA-nätet på grund av krav på flexibilitet, styrka och livslängd. Dock är systemets svagaste länk utförandet av svetsningen. Plastsvetsning utgör en viktig kompetens inom VA-sektorn, där korrekt utförd svetsning är avgörande för att förhindra vattenläckor och andra allvarliga problem i vatten- och avloppsnätet. Utbildning och certifiering av plastsvetsare spelar

en central roll för att säkerställa kvalitet och säkerhet i dessa arbeten och så att de får samma livslängd som materialet i sig.

I Sverige administrerar och utfärdar Svetskommissionen EPW-certifikat (Europeiska plastsvetsare) i samarbete med EWF (European Welding Federation).¹⁷ Utbildningen, som erbjuds av fyra olika aktörer i Sverige, omfattar både teoretiska och praktiska moment. Den avslutas med både teoretiska och praktiska prov inför examinator, inklusive förstörande mekanisk provning för att säkerställa att svetsarna är korrekt utförda. Genom att garantera att svetsfogarna håller den kvalitet som krävs minskar risken för framtida läckage och andra problem.

Statistik från Svetskommissionen visar att intresset för utbildningen har ökat de senaste åren. Totalt har 3487 EPW-certifikat utfärdats sedan starten 2011, med 632 nya certifikat utfärdade 2023 och 567 under 2024. Detta visar på ett växande erkännande av vikten av certifierad kompetens inom plastsvetsning.¹⁸

Krav på EWF/EPW-certifikat ställs på entreprenörer som jobbar i VA-nätet genom upphandling av VA-projekt AMA anläggning 20 och 23. Det finns dock inga krav på att ledningsnätsägarnas egen personal är utbildade för att genomföra svetsarbete i det egna nätet då de inte omfattas av regelverket i AMA Anläggning 20 och 23. Vissa kommuner säkerställer dock att personalen har rätt kunskap genom att utbilda dem på en EWF-utbildning. Dessutom kan det ställas krav på procedurprov innan ett projekt drar i gång. Dessa prov fungerar som ett system för kvalitetssäkring och kan upptäcka problem med själva genomförandet då de 4 M:en kontrolleras: Människan, Metoden, Materialet och Maskinen, innan det faktiska arbetet dragit i gång, vilket kan förhindra framtida oönskade läckage.

Enligt Plastec, som är ett av de bolag som utför förstörande provning på dessa procedurprov, har 219 tester genomförts senaste året, varav 65 procent är stumsvetsar och 35 procent är elmuffsvetsar. För stumsvetsar är endast en liten andel prover underkända, medan hela 25 procent av elmuffarna inte får godkänt vid uppstart av nya projekt runt om i landet i våra kommunala VA-nät. Detta är anmärkningsvärt, särskilt med tanke på att proven genomförs under välkontrollerade förhållanden. Det vanligaste felet är att man inte svarvat rörytan ordentligt innan fogning, vilket kan bero på bristande sakkunskap eller felaktig eller dålig underhållen utrustning.¹⁹

En dåligt utförd svets kan leda till oönskat läckage som kan ligga och läcka under många år, vilket så småningom kan leda till större läckor och allvarliga skador på annan infrastruktur som följd. I en tid då VA-nätet står inför ett enormt underhållsbehov är det än viktigare att det arbete som utförs, utförs av rätt utbildad och utrustad personal. Felaktigt utfört svetsarbete kan ha katastrofala konsekvenser, som läckage där vårt viktiga dricksvatten går förlorat och vattensanktioner som följd och i extrema fall brand, som i fallet med branden på Oceana där en felaktigt utförd elsvetsmuff var brandorsaken.²⁰

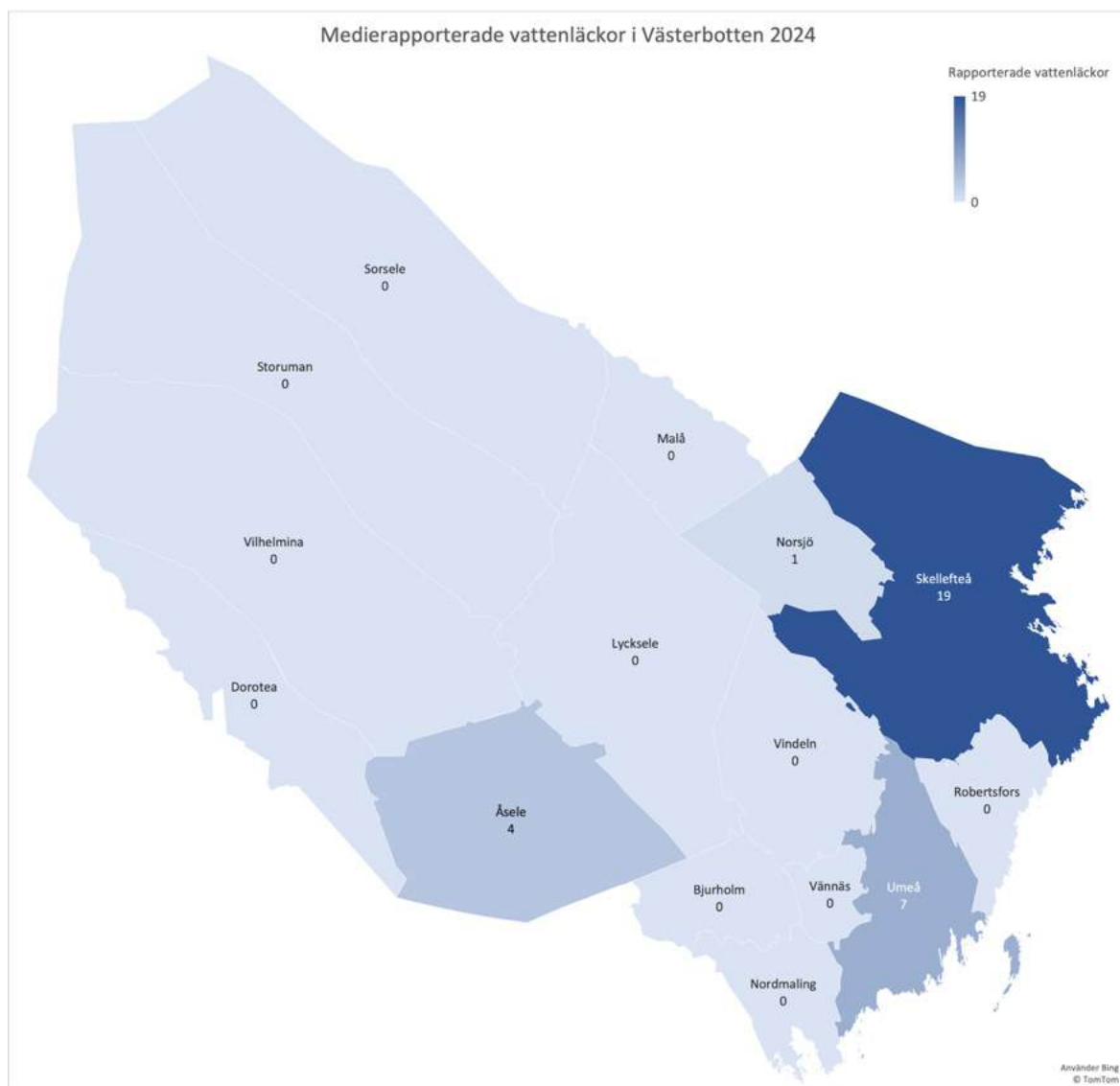
¹⁷ <https://www.svets.se/utbildning/forelever/varadiplomutbildningar/epwplastsvetsare.4.6fca4d6616e80065de496be.html>

¹⁸ <https://www.svets.se/diplom>

¹⁹ Uppgifter från Kenny Constanzo, Plastec AB, kenny@plastec.se, <https://www.plastec.se>

²⁰ Statens haverikommissions rapport om branden på Liseberg Oceana: https://shk.se/download/18.53c843971954ea249e6a6a/1742463581270/SHK%202025_05%20%20Slutrapport.pdf

Västerbotten

Under 2024 har media rapporterat om minst 31 vattenläckor i Västerbotten varav 19 i Skellefteå kommun, som i ett par fall fått omfattande konsekvenser för samhället. Det är ett återkommande mönster där avbrott i vattenförsörjning påverkar både hushåll, företag och samhällsfunktioner. Dessa avbrott får påverka tillgången till rent vatten, trafiksituationen, kommunal planering och tryggheten i samhället.²¹ Kommunen har regelbundet ställt ut vattentankar som tillfällig lösning, men tillförlitligheten har ifrågasatts, särskilt i kallt väder.²²

Flera vattenläckor har lett till avstängningar av trafik på centrala gator, vilket orsakat trafikstörningar.^{23,24} Exempelvis ledde en läcka i centrala Skellefteå till att en korsning

²¹ <https://megafonen.se/2024/01/akut-vattenlacka-pa-onsdagen-boende-och-flera-verksamheter-utan-vatten>

²² <https://www.norran.se/nyheter/byske/artikel/ny-oversvamning-pa-grund-av-vattenlacka/lq4oz5dr>

²³ <https://www.norran.se/nyheter/skelleftea/artikel/efter-akut-vattenlacka-del-av-central-gata-stangs-av-/l7ye8q5l>

²⁴ <https://www.norran.se/nyheter/skelleftehamn/artikel/korsning-stangs-av-efter-akut-vattenlacka/r1xxk7xj>

stängdes av helt, vilket fick följd effekter på lokal trafik och kollektivtrafikens rutter.²⁵ Liknande konsekvenser sågs även i Kusmark där busstrafiken påverkades av ett vattenläckage.²⁶

Vid upprepade tillfällen har boende blivit utan vatten i flera timmar, vilket fått direkt påverkan på deras vardag, särskilt i flerfamiljshus där alternativ vattenförsörjning är svår att organisera.²⁷ I vissa fall har företag och förskolor tvingats tillfälligt stänga eller begränsa sin verksamhet.²⁸

Vattenläckor orsakar också materiella skador, som när stora mängder vatten väller ut på vägar, vilket riskerar att undergräva vägbeläggningen och orsaka trafikfarliga situationer.²⁹ Vid en rapporterad en boende i närheten att det tryckte upp vatten genom asfalten i sprickor på en gata. Orsaken var att en gammal gjutjärnsledning fått ett hål stort nog för att kunna få igenom en hand.³⁰

²⁵ <https://www.norran.se/nyheter/skelleftea/artikel/gata-stangs-av-pa-grund-av-vattenlacka-trafik-leds-om/r9w5gevj>

²⁶ <https://www.norran.se/nyheter/kusmark/artikel/akut-vattenlacka-reparationsarbetet-paverkar-busshallplats/l7yz821l>

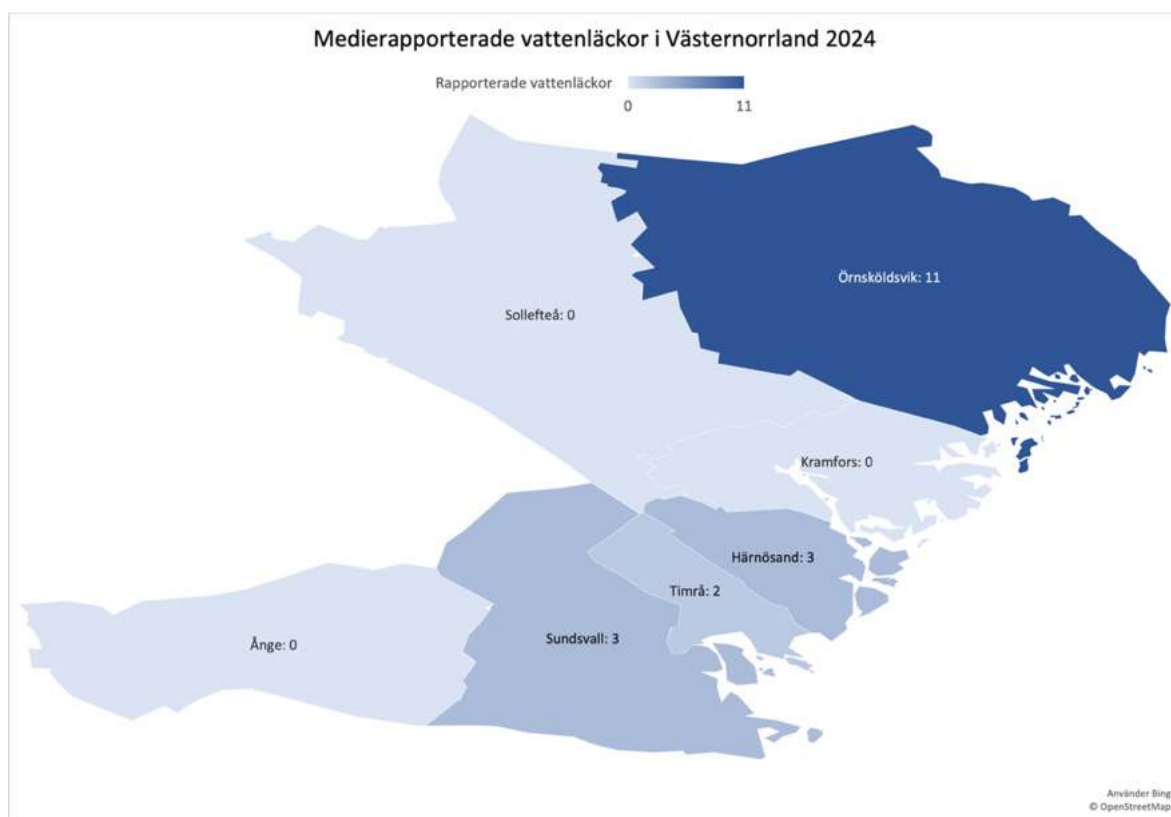
²⁷ <https://www.norran.se/nyheter/burea/artikel/vattnet-stangs-av-efter-lacka-20-tal-bostader-drabbas/lq4kww8r>

²⁸ <https://megafonen.se/2024/01/akut-vattenlacka-pa-onsdagen-boende-och-flera-verksamheter-utan-vatten>

²⁹ <https://www.norran.se/nyheter/burea/artikel/vattnet-stangs-av-efter-lacka-20-tal-bostader-drabbas/lq4kww8r>

³⁰ <https://www.norran.se/nyheter/byske/artikel/vattenlacka-i-byske-stort-hal-hittat/jowpdeyl>

Örnsköldsvik

Under 2024 rapporterade medier om minst 19 vattenläckor i Västernorrland varav 11 i Örnsköldsvik. Flera av dem skedde i januari, då en rad vattenläckor rapporterades i Örnsköldsviks kommun. Bland annat blev boende i Domsjö tillfälligt utan vatten, vilket föranledde kommunen att ställa ut en vattentank för drabbade hushåll.³¹ Även i Idbyn inträffade en läcka som orsakade störningar i vattenförsörjningen.³²

Vattenläckorna orsakade inte bara brist på dricksvatten utan även skador på infrastrukturen. I Svartby ledde en läcka till att vattenförsörjningen stoppades, vilket drabbade boende i området.³³ Även i Aspsele orsakade en läcka under sommaren tillfälligt vattenavbrott. Miva, Örnsköldsviks VA-bolag, uppgav att läckan uppstod strax före klockan ett på natten.³⁴

I vissa fall behövde större delar av staden isoleras från vattennätet. Sveriges Radio rapporterade i december om stora vattenstörningar där vissa områden stod helt utan vatten och Domsjö med cirka 8 000 invånare kopplades bort från vattendistributionen och kommunen uppmanade invånare att spara vatten för att undvika uttömning av reservoarer.³⁵

³¹ <https://www.allehanda.se/artikel/vattentank-utstalld-i-domsjo>

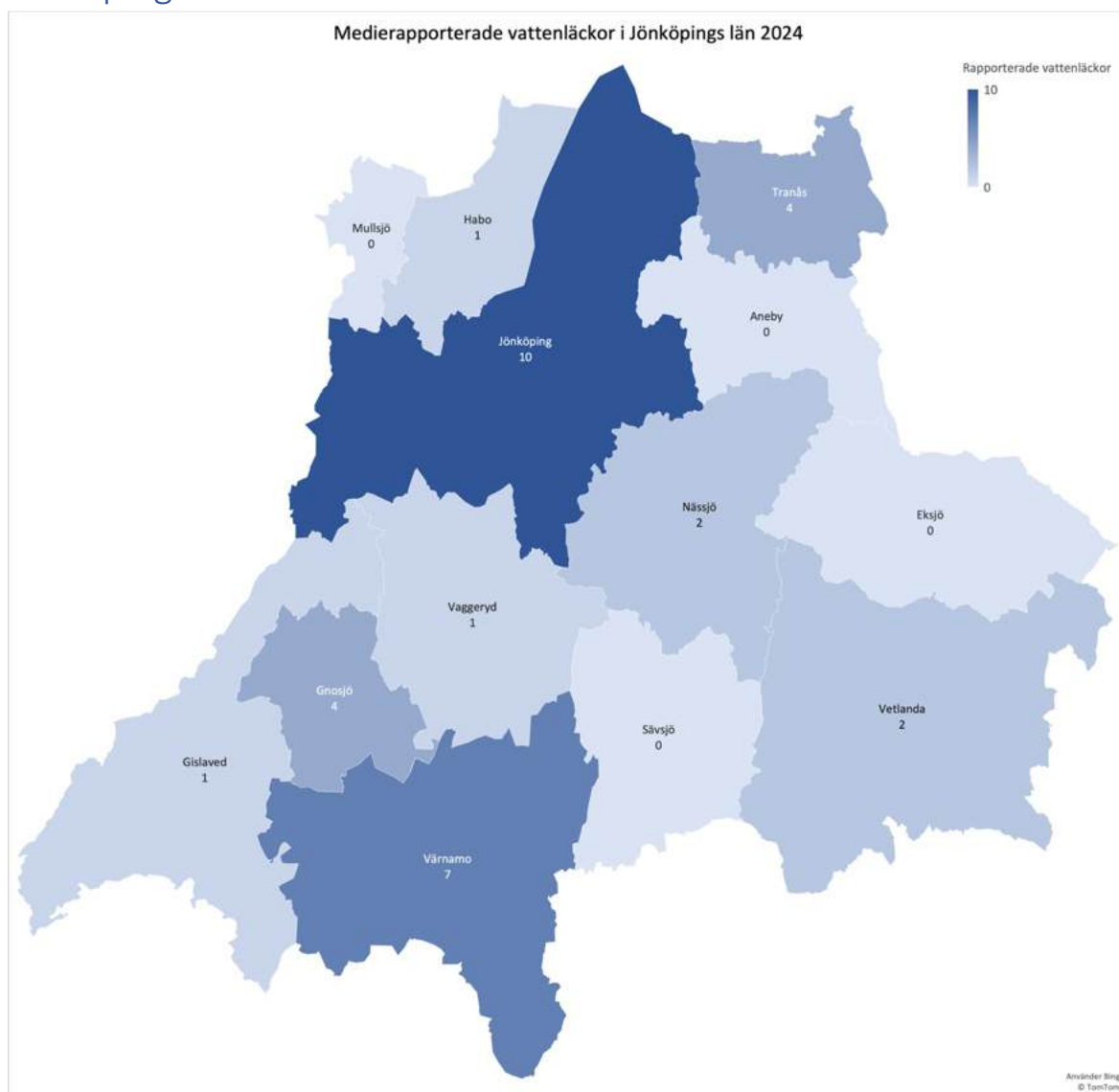
³² <https://www.allehanda.se/2024-01-13/vattenlacka-i-idbyn-bZkvR>

³³ <https://www.allehanda.se/2024-01-25/vattenlacka-i-svartby-gdisL/>

³⁴ <https://www.allehanda.se/2024-07-14/vattenlacka-i-aspsele/>

³⁵ <https://www.sverigesradio.se/artikel/stora-vattenstorningar-i-ornskoldsvik-vissa-omraden-utan-vatten>

Jönköping

Jönköpings kommun hade tio medierapporterade vattenläckor under 2024 medan hela länet totalt hade 32 stycken. Flera områden har drabbats av vattenläckor som lett till att hushåll och verksamheter blivit utan vatten. Exempelvis påverkades boende i Gränna av en läcka på en huvudledning, vilket ledde till uppmaningar om att spara på vattnet trots att reservoaren var fylld.³⁶ I Huskvarna blev flera fastigheter utan vatten efter en läcka på Bymarken, där kommunen ställde ut vattentunnor för drabbade.³⁷ Vattenläckor har också orsakat betydande trafikstörningar. I Jönköping orsakade en läcka ett stort hål i asfalten på Skiffervägen, vilket ledde till att vägen stängdes av och flera fastigheter blev utan vatten.³⁸

Vattenläckor har även påverkat samhällsfunktioner och invånares vardagsliv. I Månsarp blev hela samhället utan vatten efter en läcka, vilket drabbade cirka 200 hushåll.³⁹

³⁶ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/storre-vattenlacka-i-granna>

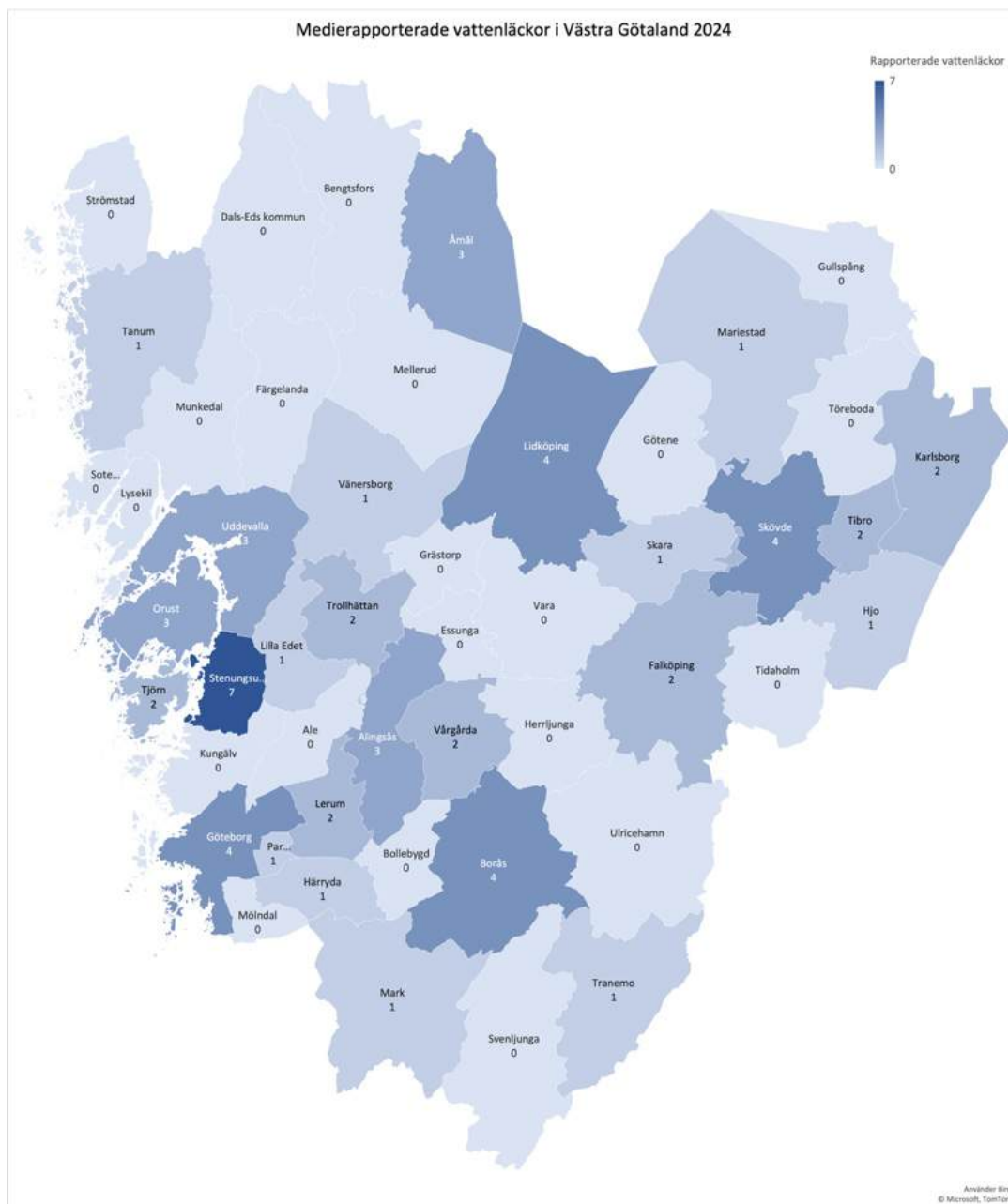
³⁷ <https://www.jp.se/2024-01-20/akut-vattenlacka-pa-bymarken/>

³⁸ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/vattenlacka-i-jonkoping-gjorde-hal-i-asfalten-vag-avstangd>

³⁹ <https://www.sverigesradio.se/artikel/hela-mansarp-blir-utan-vatten-stangs-av-efter-lacka>

I samband med en läcka på Skänkeberg i mars 2024 sade kommunens driftchef att läckan skett på en större gammal ledning och att "ledningen är planerad att bytas, den har varit jobbig".⁴⁰

Västra Götaland

Media rapporterade om minst 59 vattenläckor i 26 av Västra Götalands kommuner under 2024. Flera läckor fick betydande konsekvenser för hushåll, verksamheter och samhällsservice, vilket understryker behovet av både förebyggande arbete och effektiv krishantering. Många av läckorna innebar också att trafiken behövde ledas om, vilket leder till längre restider och ännu fler svårigheter för verksamheter och boende i de drabbade områdena.

⁴⁰ <https://www.jp.se/2024-03-19/efter-vattenlackan-vattnet-pa-gang-tillbaka/>

I Göteborg rapporterades flera vattenläckor under året, bland annat den 23 januari i Källtorp där flera gator blev utan vatten⁴¹, och senare den 8 mars 2024 när en vattenläcka ställde till problem i morgontrafiken i Torslanda.⁴² Vid ett senare tillfälle den 10 september inträffade ytterligare skador på ledningar i centrala Göteborg, vilket ledde till stor trafikpåverkan⁴³.

I mars drabbades Borås av en omfattande läcka.⁴⁴ Räddningstjänsten var på plats och kommunen mobiliserade kraftfulla insatser för att säkra vattenförsörjningen. I Trollhättan inträffade ett huvudledningsbrott den 3 augusti, vilket orsakade att vattnet stängdes av i delar av området Strömslund⁴⁵. Bara två veckor senare, den 17 augusti, inträffade ytterligare en läcka i Trollhättan som orsakade lågt vattentryck i Halvorstorp.⁴⁶ Under året rapporterade media om flera läckor i Skövde kommun, bland annat den 12 januari centrala Skövde⁴⁷ och den 19 december 2024 i Hentorp⁴⁸ när gator behövde stängas av helt.

I september drabbades Vänersborgs kommun av en vattenläcka som påverkade trafiken på Idrottsgatan.⁴⁹ Under året noterades även återkommande läckor av både mindre och större art i Lidköping, med händelser rapporterade bland annat den 26 februari⁵⁰, 14 mars⁵¹, 30 oktober⁵² och 5 december 2024⁵³.

Stenungsunds kommun drabbades av flera läckor under året^{54,55,56} och särskilt samhället Ödsmåls fick stå ut med att vattnet försvann för alla hushåll vid flera tillfällen.^{57,58} Vid minst två av tillfällena ställde kommunen inte ut någon vattentank, utan de boende uppmanades att tappa upp vatten innan vattnet stängdes av för reparationsarbetet.^{59,60}

⁴¹ <https://www.gp.se/nyheter/goteborg/flera-gator-utan-vatten-i-kalltorp.e3d74068-1503-406f-9a9f-97cd8b3b4b82>

⁴² <https://www.tidningen.se/torslanda/vattenlacka-staller-till-det-i-morgontrafiken/>

⁴³ <https://sverigesradio.se/artikel/akut-vattenlacka-i-centrala-goteborg-stor-trafikpaverkan>

⁴⁴ <https://www.bt.se/2024-03-31/vattenlacka-i-boras/>

⁴⁵ <https://www.sverigesradio.se/artikel/vattnet-stangs-av-efter-akut-vattenlacka>

⁴⁶ <https://www.ttela.se/nyheter/trollhattan/akut-vattenlacka-lagt-vattentryck-i-halvorstorp.2ee3ea91-33de-4ad4-8ead-02cbdf7ea0e6>

⁴⁷ <https://www.sla.se/2024/01/12/vattenlacka-i-centrala-skovde-gata-stangs-av-omedelbart-939be/>

⁴⁸ <https://www.sla.se/2024/12/19/akut-vattenlacka-i-hentorp-229d5/>

⁴⁹ <https://www.ttela.se/nyheter/vanersborg/vattenlacka-i-vanersborg-gata-stangdes-av-i-timmar.c8753bad-8354-402e-9e8d-ba3acac45985>

⁵⁰ <https://lidkopingsextra.se/2024/02/26/akut-vattenlacka-pa-gamla-kallandsgatan/>

⁵¹ <https://www.nlt.se/2024/03/14/akut-lacka-i-villaomrade-hushall-blev-utan-vatten-kom-upp-genom-gatan-763aa/>

⁵² <https://www.nlt.se/2024/10/30/akut-lacka-i-centrala-lidkopings-sa-lange-blir-hushallen-utan-vatten-95994/>

⁵³ <https://www.nlt.se/2024/12/05/akut-lacka-i-centrala-lidkopings-bade-vattnet-och-trafiken-har-stangts-av-7e9ea/>

⁵⁴ <https://nyhetersto.se/2024/02/08/vattenlacka-i-svenshogen-4/>

⁵⁵ <https://nyhetersto.se/2024/04/17/vattenlacka-i-sodra-stenungsund>

⁵⁶ <https://www.sttidningen.se/nyheter/stenungsund/vattenlacka-i-stenungsund.f231c326-25cb-40ef-8bf3-050b9c229861>

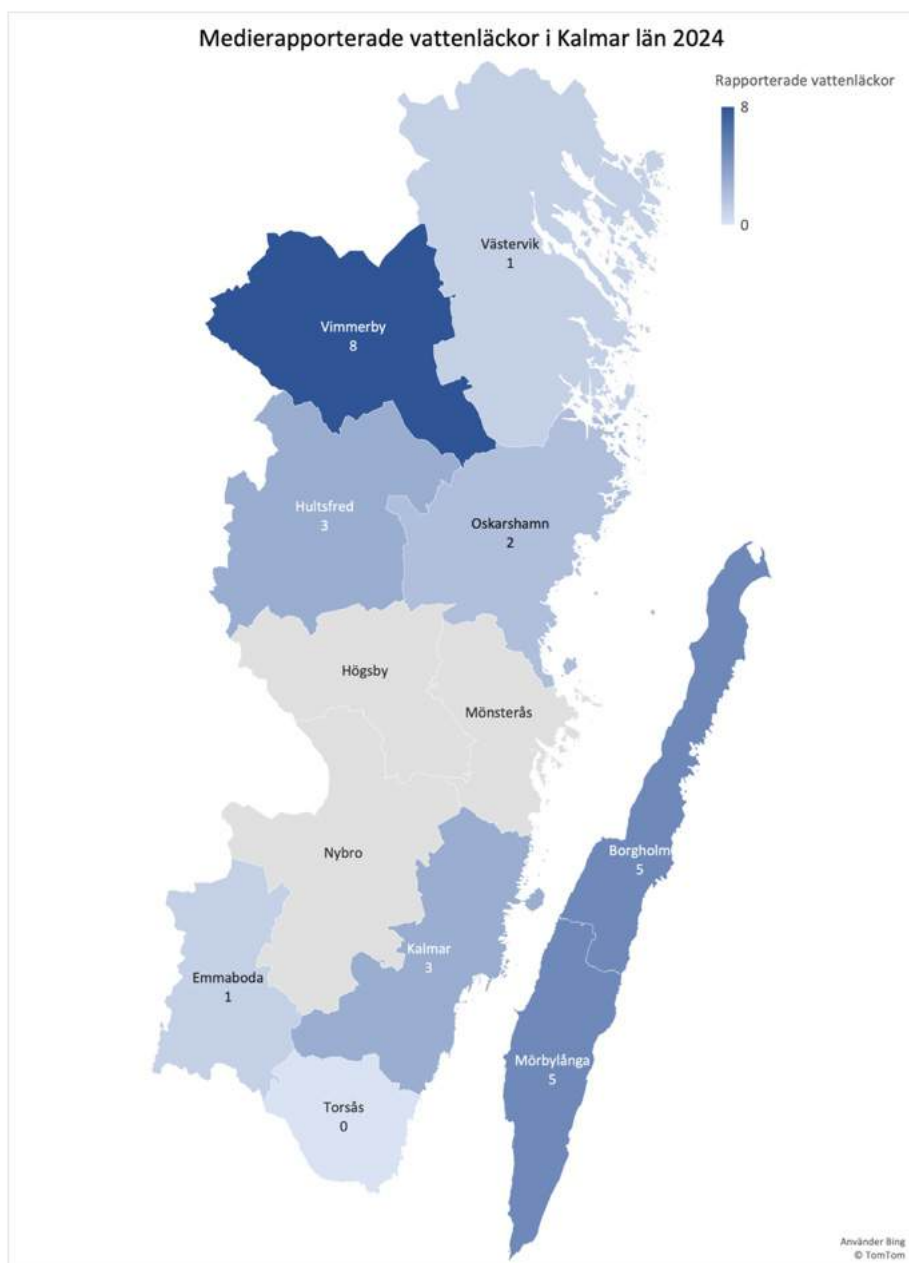
⁵⁷ <https://nyhetersto.se/2024/09/09/vattenlacka-i-odsmal-vattnet-stangs-av/>

⁵⁸ <https://nyhetersto.se/2024/10/20/vattenlacka-i-odsmal-3/>

⁵⁹ <https://nyhetersto.se/2024/06/26/just-nu-stor-vattenlacka-i-odsmal-vattnet-stangs-av-ikvall/>

⁶⁰ <https://www.sttidningen.se/nyheter/stenungsund/ny-vattenlacka-i-odsmal-vattnet-stangs-av-i-natt.5bb1445e-0f6f-4c45-89af-602906e37a22>

Kalmar län

Kalmar län hade minst 28 medierapporterade vattenläckor under 2024. De båda öländska kommunerna Borgholm och Mörbylånga drabbades av flera uppmärksammade vattenläckor under året. I februari ledde en läcka till avstängd trafik och problem med vattentrycket i Borgholms kommun.⁶¹ I slutet av april orsakade en större läcka vattenavstängning för 55 fastigheter samt trafikstörningar. Läckan krävde akuta insatser från Borgholm Energi.⁶² Under sommaren och hösten rapporterades

⁶¹ <https://www.ohandsbladot.se/oland/vattenlacka-har-intraffat-inget-eller-daligt-tryck/>

⁶² <https://www.ohandsbladot.se/oland/vattenlacka-lagas-akut-har-kan-boende-hamta-vatten/>

återkommande störningar, bland annat missfärgat vatten och lågt eller inget tryck i juni och i augusti.^{63,64}

I Mörbylånga stängdes vattnet i januari av för hushåll utan förvarning på grund av läcksökning⁶⁵, och i februari och maj genomfördes reparationer av läckor som också innebar tillfälliga avstängningar under en betydande del av dygnet.^{66,67} I augusti och september rapporterades om missfärgat vatten och vatten behövde köras ut till boende under tiden som felsökning och reparation pågick.^{68,69}

Skärmdump från Ölandsbladet 8 augusti

Vimmerby drabbades också av flera vattenläckor med oklar orsak under året. I februari och april ledde läckor till avstängningar och reparationer.⁷⁰ Mycket tid läggs ibland på att leta efter läckor utan att hitta dem.⁷¹ I juni och juli rapporterades ytterligare incidenter, bland annat med skillnader i vattentryck och missfärgat vatten^{72,73}, och även i september och november påverkades hushåll av avstängningar och missfärgat vatten.^{74,75}

Vattenläckorna i Kalmar län under 2024 visar på återkommande problem, ibland utan fastslagen orsak och ibland med tydlig koppling till åldrande ledningsnät och materialfel. De flesta incidenter ledde till tillfälliga avbrott, missfärgat vatten och kokningsrekommendationer.

Slutsatser

Den här rapporten har fokuserat på ett urval av medierapporterade läckor, vilket innebär att kommuner och regioner med mycket aktiv och reaktiv lokal infrastrukturjournalistik kan vara överrepresenterade eftersom även läckor som har mer begränsad påverkan på samhället då lyfts fram. Icke desto mindre får, särskilt oplanerade, avbrott i vattenförsörjningen stora konsekvenser för dem som drabbas. Stora delar av vardagen slutar fungera om tillgången till dricksvatten försvinner.

⁶³ <https://www.olandsbladet.se/oland/hushall-och-hamnomrade-paverkades-av-vattenlacka/>

⁶⁴ <https://www.olandsbladet.se/2024-08-21/vattenlacka-upptackt-och-atgardad/>

⁶⁵ <https://www.olandsbladet.se/2024-01-18/lacka-vattnet-stangs-av-utan-forvarning/>

⁶⁶ <https://www.olandsbladet.se/2024-02-05/stanger-av-vattnet-i-farjestaden-de-berors/>

⁶⁷ <https://www.olandsbladet.se/2024-05-21/omfattande-vattenlacka-satter-ut-slap-och-dunkar/>

⁶⁸ <https://www.olandsbladet.se/2024-08-08/forsoker-hitta-vattenlacka-vet-inte-hur-manga-det-paverkar/>

⁶⁹ <https://www.olandsbladet.se/2024-09-03/vattenlacka-till- dessa-kors-dunkar-med-vatten/>

⁷⁰ <https://www.dagensvimmerby.se/nyheter/e/154121/just-nu-vattenlacka-pa-ort-i-kommunen/>

⁷¹ <https://www.vimmerbytidning.se/nyheter/vimmerby/artikel/just-nu-akut-vattenlacka-i-bostadsomrade-sokandet-fortsatter/r9wx8ezi>

⁷² <https://www.dagensvimmerby.se/nyheter/e/160693/vattenlacka-i-bostadsomrade-i-vimmerby-vatten-maste-stangas-av/>

⁷³ <https://www.dagensvimmerby.se/nyheter/e/163733/akut-vattenlacka-central-gata-stangs-av/>

⁷⁴ <https://www.dagensvimmerby.se/nyheter/e/165738/akut-lacka-i-vimmerby-vattnet-kan-stangas-av/>

⁷⁵ <https://www.vimmerbytidning.se/nyheter/frodinge/artikel/flera-hushall-paverkades-av-akuta-lackan-atgardades-av-tekniker/ly4ywkpl>

Livsmedels-, hygien- och komfortbehov blir mycket svårare att tillfredsställa och större del av den vakna tiden går åt till att hantera bristen. Vattendunkar måste bäras, smutsig disk och smutsiga kläder behöver rengöras för hand.

Media rapporterar ofta om vattenläckor och ju större vattenläckorna är, desto mer omfattande blir också bevakningen. Det gäller både antalet publikationer som uppmärksammar läckan och hur många gånger varje publikation publicerar nya artiklar och inslag. Vad som däremot saknas är att sätta läckorna i ett sammanhang.

Vattenläckor rapporteras en och en och samhällsproblemet med vattenläckor debatteras för lite. Vad är samhällskostnaden utöver själva kostnaden att laga läckan? Vad innebär det för samhället när ett rör i gatan går sönder?

I en rapport som VA SYD tagit fram var nettosamhällskostnaden för en enskild läcka i Malmö nästan 12 miljoner kronor⁷⁶. Rapporten utgick från en dricksvattenläcka vid Studentgatan/Södra Promenaden i Malmö, från den 6 februari 2020 klockan 06.00 när den upptäcktes till den 14 februari klockan 15.00 när arbetet avslutades. I beräkningen ingår bland annat ökade restider för de människor som behövde ta andra vägar för att komma fram, hanteringskostnader för omplanering och omledning av trafik, VA SYD:s kostnader för återställning, och ökade kostnader och minskad omsättning för näringslivet i området⁷⁷.

Samhällskostnaderna är förstas beroende av vilka som drabbas av en läcka – privatpersoner, företag, kommuner och andra organisationer – och hur länge störningarna pågår, och exemplet från Malmö går därför inte att extrapolera för alla vattenläckor i Sverige. Men hur robust är egentligen denna viktiga samhällsinfrastruktur som vi tar för given? Hur mycket kostar det samhället att underinvestera i VA-system?

MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, lyfter fram vattenfrågorna som en beredskapsfråga⁷⁸, men diskussionerna om vattenberedskap handlar främst om det personliga ansvaret och den personliga beredskapen och huvudmännens ansvar för vattenförsörjning vid kris. Diskussionen och beredskapsarbetet behöver börja tidigare, för att så långt som möjligt undvika krishanteringsbehov. VA-beredskapsutredningen, som lyfte just dessa frågor, överlämnade sitt betänkande till regeringen i höstas.⁷⁹ Vilka konkreta beslut som utredningens rekommendationer leder till kvarstår att se. Även Riksrevisionen har i en granskningsrapport av statens insatser för allmänna vattentjänster tidigare i år konstaterat att staten inte gör tillräckligt för att säkerställa förutsättningarna för en robust vatten- och avloppshantering.⁸⁰

Vår uppfattning är att vattenförsörjningen och avloppshanteringens blir både mer tillförlitlig och i längden billigare om VA-systemen underhålls i tid i stället för att lagas efter hand som läckor och andra driftsstörningar inträffar. Vi vill med denna rapport som utgångspunkt uppmana offentliga aktörer, som kommuner, riksdag, departement och myndigheter, att uppvärdera VA-frågan så vi kan undvika att hamna i en situation där vatten- och avloppshanteringens inte längre går att lita på.

⁷⁶ <https://www.mynewsdesk.com/se/vasyd/documents/vad-kostar-ett-haal-i-gatan-409242>, s. 17

⁷⁷ <https://www.mynewsdesk.com/se/vasyd/documents/vad-kostar-ett-haal-i-gatan-409242>, s. 10

⁷⁸ <https://www.msb.se/sv/publikationer/handbok-i-kommunal-krisberedskap--2.-kommunala-verksamheter-dricksvatten/>

⁷⁹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2024/12/sou-202482/>

⁸⁰ <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/tillgangen-till-kommunalt-vatten-och-avlopp---statens-insatser-for-allmanna-vattentjanster.html>

Bakgrundsmaterial

Excel-fil med rådata kan fås vid förfrågan till press@vafakta.se.